

Motion till riksdagen

1988/89:Jo324

av Karl Erik Olsson m. fl. (c)

Skogspolitiken

Skogspolitiken

Skogen utgör en av de viktigaste förnybara resurserna. Olika beräkningar visar på att det samlade värdet av skogens resurser är en av de dominerande tillgångarna i samhällets förmögenhetskapital, om den rätt förvaltas.

Skogen är en av de resurser som rymmer mer än en komponent för samhället, både råvaror till den viktiga skogsindustrin och övriga tillgångar som bär och vilt. Dessutom är skogens naturvärde oomtvistat ur rekreativ synpunkt. Det måste anses rimligt och riktigt att samhället uppställer krav för hur en sådan tillgång skall förvaltas.

Miljöpåverkan på skogen ökar i omfattning. Idag räknar man med tillväxtförluster på upp till 10% i skogen. Det är viktigt att man snarast påbörjar arbetet med att lösa problemen och vidtar åtgärder för att motverka denna utveckling.

Skogen och miljön

Skogen står inför ett större miljöhot än vad vi tidigare trott. Försurningen av skogsmarken ökar i omfattning. Under 1988 fördubblades den skogsareal där barrförlusterna är mellan 20 och 40 procent. Tendensen är densamma sedan undersökningarna infördes 1984. Mer än en femtedel av barrskogen i södra Sverige har idag mer än 20% barrförluster. Särskilt drabbat är Älvsborgs län, där över 40% av skogen har sådana skador. Markförsurningen ökar kraftigt i framför allt södra Sverige. Näringssalturlakningen från skogsmarken har ökat, en stor del i detta har det försurade regn som faller över marken. I södra Sverige räknar man idag med att över 600 000 hektar av skogsarealen befinner sig under den avgörande försurningsnivån, pH 4,4.

Kalkningsbehovet är stort. Naturvårdsverket har föreslagit att en försöksverksamhet genomförs med en kombination av kalknings- och vitaliseringsinsatser, samt skogsbruksåtgärder. Vi anser det angeläget att dessa åtgärder kommer till stånd och har i vår motion om miljön föreslagit att 15 miljoner kronor skall anslås för detta ändamål som ett första steg.

Försurningen påverkar givetvis tillväxttakten i skogen. Vi kan inte, trots akuta insatser, räkna med samma tillväxttakt för skogen i framtiden. Enligt beräkningar som idag föreligger sker en tillväxtförlust på 10 %. Detta påverkar dimensioneringen av det framtida virkesuttaget. Det krävs insatser

mot försurningen för att även i framtiden erhålla den tillväxttakt som är nödvändig för att få ett virkesuttag som täcker behoven.

Ett förbud mot plantering av contortatall har införts i norra Sverige. Innan vidare plantering kan medges måste klarläggande göras om riskerna för insekts- och svampangrepp. Visshet måste också skapas om att contortatalen inte sprider sig in i miljöer där den inte är önskad.

Nya storskaliga brukningsmetoder inom skogsbruket leder till stor miljöpåverkan. Vi anser att det bör krävas miljökonsekvensbeskrivningar för olika skogsbruksmetoder som hyggesplöjningar, stubbrytning, dikning, inplantering av främmande trädslag samt för skogsplantering på jordbruksmark. Detta är inte minst viktigt för att fastställa vilka av metoderna som medverkar till ett ökat kväveläckage så att åtgärder kan sättas in för att minska detta.

De fjällnära skogarna

Den fjällnära skogen är unik eftersom den rymmer stora urskogsområden. Den sammanhängande nästintill orörda miljön är en viktig förutsättning för många arters överlevnad. Till sin yta saknar de fjällnära skogarna motsvarighet i Europa utanför Sovjetunionen.

De gamla lavbärande skogarna är också av stor betydelse för rennäringen. Om dessa lavbärande skogar avverkas i för snabb takt, blir möjligheterna sämre för renarna att klara sig under vintern.

I början av 1950-talet upprättade Domänverket en skogsodlingsgräns. Denna gräns skulle avskilja skogsmark i höglägen. Ovanför denna ekonomiska gräns kunde inte återbeskogning ske till rimliga kostnader efter kalavverkning, på grund av de svåra klimatförhållandena. Under den första hälften av 1980-talet började Domänverket och andra holag sitt storskaliga skogsbruk med omfattande kalhyggen i detta område.

För skogsbruket i de fjällnära skogarna måste lokalt anpassade skogsbruksmetoder tillämpas. Bondeskogsbruket har traditionellt kunnat bedrivas småskaligt, utan konflikt med naturvårdsintressena. De stora markägarna, Domänverket och bolagen, bedriver ett utpräglat storskaligt skogsbruk i de fjällnära skogarna. Därför bör en naturvårdsgräns på biologiska grunder upprättas. Ovanför denna får inget storskaligt skogsbruk bedrivas. Särskilt skyddsvärda områden bör avsättas som naturreservat. För att klargöra hur en sådan gräns skall utformas bör en parlamentarisk utredning tillsättas under medverkan av företrädare för naturvården och för ordsbefolkningen.

Domänverksmark, som skall undantas från skogsbruk, bör överföras från Domänverket till Naturvårdsfonden utan ersättning eftersom det gäller statligt ägd mark. Om enskilda skogsägare får inskränkningar i möjligheterna att bedriva ett rationellt skogsbruk ska de i första hand kompenseras med ersättningsmark.

Utförsäljning av statlig eller genom statliga bolag ägd skog

En viss del av den areal som idag förvaltas av staten eller av staten kontrollerade bolag bör enligt vår mening säljas ut till lokala brukare. På detta sätt kan antalet brukningsvärda enheter öka och förutsättningarna öka

för att bygderna skall överleva. Dessutom kan miljöfördelar vinnas genom en övergång från storskaligt bolagsskogsbruk till småskaligt bondeskogsbruk.

Mot. 1988/89

Jo324

Skogsvårdslagen

1979 års skogsvårdslag är allmänt hållen och ger utrymme för betydande tolkningsfrihet. Med förändringarna i skogsvårdslagen 1983, tillfördes nya bestämmelser som tillsammans med av skogsstyrelsen utfärdade föreskrifter har gjort lagen svårtolkad.

En lag som reglerar nyttjandet av en viktig naturresurs skall vara sådan att den vanlige medborgaren kan förstå dess syften. Varje skogsägare bör kunna förstå lagens konsekvenser och om han riskerar att ej fullgöra sina ålagda skyldigheter.

Centerpartiet anser att riksdagen bör besluta att en ny skogsvårdslag utarbetas. Ett sådant arbete skall utgå ifrån att i lagen klart skall anges samhällets minimikrav när det gäller skogens skötsel. Lagen skall ange de ramar som skogsägare är skyldiga att hålla sig inom. En större miljöhänsyn bör ligga till grund för utformningen av en ny lagstiftning.

Marknaden för skogsråvara

Under den senaste femtonårsperioden har frågor rörande skogsindustrins råvaruförsörjning ofta behandlats. En vanlig mening har varit att särskilt de privata skogsägarna inte avverkat mogna bestånd i tillräcklig omfattning och inte heller i övrigt visat vilja att bidra till industrins råvaruförsörjning. Orsakerna till handlandet har däremot inte belysts.

Enskilda mindre skogsägare har dock ifrågasatt råvarumarknaden. Från och till har det också framförts misstankar om en kartellbildning hos de stora köpargrupperna, innebärande att en viss köpare förvärvar "köprätt" inom en viss region. Detta förhållande sägs vara klart uttalat när det gäller massavedsmarknaden. Även marknaden för rotposter utvecklas i samma riktning. Enligt vår mening finns idag flera anmärkningsvärda förhållanden som tyder på att dessa misstankar inte helt saknar grund. Skogsindustrin importerar för närvarande betydande kvantiteter råvara till landet till ett pris som överstiger det inhemska. Den regionala fördelningen av köparna tyder på att prisbildningsmekanismerna begränsats. Dessa förhållanden innebär att dagens prisbildning är negativ för samhället och skogsägarna.

Vi anser att regeringen skall göra en studie av prisbildningen på marknaden för skogsråvara, samt undersöka om den idag gällande lagstiftningen mot kartell- och monopolbildningar fungerar tillfredsställande på denna marknad.

Skogsvårdsavgiften

Centern har i motioner till de senaste årens riksmöten krävt att skogsvårdsavgiften tas bort och att de skogligena bidragen, med undantag för dem som har regionalpolitisk karaktär, avskaffas. Motionerna har dock inte vunnit majoritet. Däremot har motionerna vunnit en bred uppslutning bland skogsägare och bland människor verksamma inom skogsnäringen som i sitt praktiska arbete ser hur det nuvarande systemet verkar.

Skogsvårdsavgiften har från att ha varit en betydelselös avgift kommit att framstå som en djupt orättvis och betungande skatt som alltmer fått karaktären av en oskäligen punktskatt på skogsbruket. Den är också ett medel för en statligt byråkrati att transferera pengar mellan olika skogsägare på ett sätt som inte är till gagn för skogsnäringen som helhet.

Uttaget av skogsvårdsavgift har ökat från 0,9 promille 1974 till 8 promille 1988. Ingen annan skatt torde ha höjts i tillnärmelsevis samma grad. Den kraftiga ökningen av avgifterna beror då dels på kraftigt ökad uttagsprocent, dels på stora höjningar av taxeringsvärdena.

Reglerna för användningen av skogsvårdsavgiften har successivt ändrats. Genom 1979 års skogspolitiska beslut lade riksdagen fast att medlen som inflyter i huvudsak bör användas för sådana ändamål som är till nytta för skogsbruket som sådant eller på sådant sätt att alla skogsägare kan få del av dem.

Detta beslut fick en principiell ändring genom riksdagens beslut med anledning av prop 1983/84:40, då avgiftsuttaget höjdes till 8 promille. Då släpptes nämligen principen att skogsvårdsavgiften endast får användas för bidrag som är tillgängliga för alla skogsägare.

Nu används skogsvårdsavgiftsmedel för att finansiera alla bidrag inom det skogliga stödområdet, alltså även bidrag av rent regionalpolitisk karaktär. Skogsbruket är därmed den enda näringsgren som själv får betala de regionalpolitiska bidragen till näringen. En sådan särbehandling av skogsbruket är orättvis. Centern har också reserverat sig mot det nämnda riksdagsbeslutet.

Genom detta riksdagsbeslut ändrades också indirekt vissa principer för avräkning av anslaget för byggande av skogsbilvägar. Det har ansetts att skogsbruket skall ha en kollektiv restitution av drivmedelsskatt för drivmedel som förbrukas på enskilda skogsbilvägar till vilka statsbidrag icke har utgått. Anslaget till byggande av skogsbilvägar har till väsentlig del finansierats genom en sådan informell avräkning av drivmedelsskatt.

Man kan därför hävda att skogsbruket får betala dessa anslag två gånger. Man får göra det dels genom drivmedelsskatt, dels genom skogsvårdsavgiften.

Ett ytterligare motiv för att avskaffa skogsvårdsavgiften är den stora negativa effekt som den också får om man beräknar dess konsekvenser under en omloppstid på mellan 80 och 100 år. Lantbruksuniversitetet har räknat fram att den sammanlagda avgiften vid 80-årig omloppstid svarar mot 40 procent av nettot vid avverkningen. Avgiftens totala storlek talar om att den inte är att anse så som bagatellartad.

Den exakta användningen av skogsvårdsavgiftsmedlen redovisas inte för riksdagen, men av tillgängliga uppgifter framgår att endast ca 30 milj kr används för sådana ändamål som kan anses vara till nytta för skogsbruket som sådant. Det är t.ex. anslag till forskning och bidrag till trygghetsförsäkring för skogsbrukare. När skogsvårdsavgiften tas bort kan näringen själv svara för finansieringen av dessa kostnader genom avtal med staten enligt den modell som tillämpas för andra liknande ändamål.

Vissa anslag finansieras med skogsvårdsavgiftsmedel trots att ändamålet knappast är en skogsnäringens angelägenhet, men i huvudsak används

resterande skogsvårdsavgiftsmedel för finansiering av olika skogliga bidrag och för finansiering av den omfattande byråkrati som krävs för fördelning av medlen. En inte obetydlig del av avgiftsuttaget går också som skatt direkt till statskassan.

I prop 1988/89:100 bil.11 har föreslagits att under D 5, Bidrag till skogsvård för budgetåret 1989/90, statsbidrag beviljas med sammanlagt högst 244 700 000 kr och att ett förslagsanslag anvisas av 248 000 000 kr. Bidragen utgår för följande bidragslag:

1. Särskilda skogsvårdsåtgärder inom det skogliga stödområdet
2. Skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd
3. Dikning
4. Ädellövskogsbruk
5. Översiktliga skogsinventeringar.

Därutöver föreslås ett förslagsanslag för byggande av skogsvägar med 55 milj kr.

Av de ovan uppräknade bidragslagen får "Särskilda skogsvårdsåtgärder inom det skogliga stödområdet" i huvudsak anses vara ett bidrag av rent regionalpolitisk karaktär. Det skall då enligt centerns uppfattning finansieras genom statsmedel som inte speciellt belastar näringen.

Nästa punkt är skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd m.m. Av budgetpropositionen framgår att bidraget skall användas för natur- och kulturvårdsinsatser i samband med skogsbruk. Om detta anslag är beräknat att användas på för nedlagd, ej använd jordbruksmark, ej den så kallade överskottsarealen, så finner vi förslaget godtagbart, till vissa delar. Vi finner det angeläget att gammal jordbruksmark används på ett mer naturvårdande sätt. För mark som lämpar sig för lövskogsplantering och ligger i anslutning till odlingslandskapet bör enligt vår mening ett anslag utgå med 15 milj. kronor. Dock anser vi att natur- och kulturvårdsinsatser inom skogsbruket är en angelägenhet för samhället, och dessa åtgärder bör enligt vår mening ej belasta näringen.

Ädellövskogsbruk syftar till att bevara ett landskap som höjer det rekreativa värdet för alla medborgare. Det är inte en angelägenhet av speciellt värde för skogsbruket, och detta ändamål får därför ses som ett allmänt anslag för naturvårdande ändamål, och bör följaktligen inte räknas av mot skogsvårdsavgiften.

Anslaget för översiktliga skogsinvesteringar används egentligen för att finansiera planläggning på sådana fastigheter där skogsägaren inte vill eller behöver lösa ut skogsbruksplaner. Anslaget kan också anses användas för att finansiera en planläggningsnivå som inte är i skogsägarnas intresse, utan har intresse främst ur samhällets utgångspunkt.

Så som det skogliga bidragssystemet nu visat sig fungera är det skogsbruket bättre att skogsvårdsavgiften och samtliga bidragsformer, med undantag av sådana som är av regionalpolitisk karaktär, avvecklas. Bidrag för byggande av skogsbilvägar har varit angeläget för att skapa förutsättningar för ett ekonomiskt bärkraftigt skogsbruk och bör därför bestå. Kostnaderna för den enskilde skogsbrukaren är dock betydande och kan verka hämmande på investeringsviljan. Ett sätt att sänka kostnaderna för skogsbilvägsbyggande kan vara att ändra i nuvarande avskrivningsregler. Dessa bör

enligt vår mening utformas så att större delen av byggkostnaderna kan direktavskrivas, dvs. kostnadsföras i redovisningen. Både den enskilde och samhället tjänar på denna stimulans mot ökade investeringar i skogsbruket.

Mot. 1988/89
Jo324

	Regeringens förslag	Vårt förslag
1.	65 200 000	65 200 000
2.	100 000 000	15 000 000
3.	5 500 000	5 500 000
4.	13 000 000	13 000 000
5.	61 000 000	0
Summa	244 700 000	98 700 000

Skogsbruket skall i princip vara självfinansierat. I detta bör då också ligga att skogsbruket inte skall svara för andra kostnader än vad näringen själv förorsakar.

Skogsbruket inom det skogliga stödområdet behöver av regionalpolitiska skäl ett stöd, men detta stöd skall finansieras av budgetmedel som annat regionalpolitiskt stöd och inte belasta skogsägarkollektivet i andra delar av landet. Anslagen för det regionalpolitiska stödet till skogsbruket förutsättes därför i sin helhet finansieras av budgetmedel.

Viltskador på skog

Ett av hoten mot skogsbruket är viltskadorna, främst älgbetning. Produktionen av kvalitetsvirke av tall försvåras kraftigt med dagens viltstammar. Det är viktigt att hålla älgstammen på en rimlig nivå. Det är därför av vikt att skogsägare med skog där viltskador är vanligt förekommande får en ökad möjlighet att påverka viltstammen storlek. Privata skogsägare som drabbas av omfattande viltskador bör utfå viss ersättning för skadorna.

Stimulera omarrondering

I vissa delar av landet är det en besvärande ägosplittring av skogsmarken. Skiften och brukningsdelar är små och orationella och ägo gränserna ofta oklara. Lagstiftningen går knappast att tillämpa på avsett sätt. Behovet att stimulera omarrondering är uppenbart.

Ett hinder för en omarronderingsprocess är de höga lantmäterikostnaderna. Kostnaderna för förrättning kan ibland bli orimligt höga i förhållande till den direkta nyttan och den areal som den berör. Därför verkar taxekostnaderna som ett hinder för det fortsatta strukturarbetet. Enligt vår mening bör dessa hinder minimeras så långt det är möjligt. Två åtgärder kan bidra till detta. Vi föreslår att lantmäterikostnaderna skall få behandlas som en avdragsgill kostnad i förvärvskällan jordbruk. Vid mindre förrättningar är det viktigt att lantmäteriet kan jämka sina kostnader för förrättningen så att dessa framstår som rimliga i förhållande till nyttan.

Med stöd av vad som anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utredning om en översyn av skogsvårdslagen i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser mot försurningen i skogen genom bland annat vitaliseringskalkning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljökonsekvensbeskrivningar för olika skogsbruksmetoder,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett införande av en naturvårdsgräns i de fjällnära skogarna baserad på biologiska grunder,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de fjällnära skogarna,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utförsäljning av statligt eller genom staten kontrollerat bolag ägd skogsmark,¹]

[att riksdagen beslutar av regeringen begära en översyn av prisbildningen inom marknaden för skogsråvara och tillämpningen av lagen om kartell- och monopolbildning på denna marknad,¹]

[att riksdagen beslutar att skogsvårdsavgiften upphör från den 1 juli 1989,²]

6. att riksdagen beslutar att bidragsformerna, del av 2 och 5 under D5 i prop 1988/89:100, bilaga 11, avvecklas från den 1 juli 1989 och att dessa anslag reduceras till 98 700 000 kronor i enlighet med vad i motionen anförts,

7. att riksdagen beslutar att till bidragsformen 2, D5, bilaga 11 prop 1988/89:100, i den del som avser lövskogspantering på gammal nedlagd åkermark, anvisa 15 000 000 kronor,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskrivningsregler för investeringar i skogbilvägar,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om viltskador på skog,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulering av omarrondering.

Stockholm den 24 januari 1989

Karl Erik Olsson (c)

Karin Starrin (c)

Stina Gustavsson (c)

Göran Engström (c)

Lennart Brunander (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Marianne Jönsson (c)

¹ 1988/89:N372

² 1988/89:Sk461

